

KEZDETI EREDMÉNYEK A WONG ÉS LAW ÉRZELMI INTELLIGENCIA SKÁLA (WLEIS-HU) HAZAI ALKALMAZÁSÁVAL

SZABÓ ATTILA^{1,2,3} – KUN BERNADETTE^{3,4} – URBÁN RÓBERT^{5,6}
– DEMETROVICS ZSOLT^{3,4*}

¹ Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egészségfejlesztési
és Sporttudományi Intézet, Budapest

² Nemzeti Sport Intézet, Budapest

³ Eötvös Loránd Tudományegyetem, Addiktológiai Tanszéki Szakcsoport, Budapest

⁴ Nemzeti Drogmegelőzési Intézet, Budapest

⁵ Eötvös Loránd Tudományegyetem, Személyiség- és
Egészségpszichológiai Tanszék, Budapest

⁶ Dohányzásról Leszokást Támogató Központ, Budapest

(Beérkezett: 2010. január 13.; elfogadva: 2010. augusztus 7.)

Háttér: Az érzelmi intelligencia vizsgálata napjaink pszichológiai kutatásainak egyik ígéretes területe. Több, az érzelmi intelligencia mérésére szolgáló eszköz magyar nyelvre történő adaptálása van jelenleg folyamatban. Ezen mérőeszközök közül az egyik a Wong és Law Érzelmi Intelligencia Skála (WLEIS-HU). *Célkitűzés:* Kutatásunk célja a WLEIS skála két független mintán történő hazai adaptációja, a kérdőív belső konzisztenciájának ellenőrzése, továbbá a faktorstruktúra és a skála konvergens validitásának vizsgálata volt. *Módszer:* A kutatásban egy 157 fős egyetemista (átlagéletkor 20,9 év [szórás 1,56], férfiak aránya 38,9%), valamint egy 430 fős fiatal labdarúgó fiúkból álló (átlagéletkor 14,0 év [szórás 0,82]) csoport vett részt. A konvergens validitást egy harmadik, 76 fős egyetemista mintán (átlagéletkor 23,5 év [szórás 3,39], férfiak aránya 40,8%) vizsgáltuk. A WLEIS faktorstruktúráját konfirmatív faktoranalízissel ellenőriztük. *Eredmények:* Az eredmények szerint magyar nyelven a kérdőívnek egy módosított, 14-tételes verziója alkalmazható (CMIN/df = 1,846; RMSEA (CI₉₀) = 0,038 [0,031–0,045]; CFI = 0,935; TLI = 0,917). A kérdőív belső konzisztenciája és konvergens validitása megfelelő. *Következtetések:* A WLEIS-HU alkalmas mérőeszköz az érzelmi intelligencia négy alapvető komponensének (saját érzelmek értékelése, mások érzelmeinek értékelése, az érzelmek hasznosítása, az érzelmek irányítása) mérésére.

Kulcsszavak: érzelmi intelligencia, mérés, konfirmatív faktoranalízis, reliabilitás, validitás

* Levelező szerző: Demetrovics Zsolt, 1580 Budapest, Pf. 179.
E-mail: demetrovics@t-online.hu

1. BEVEZETÉS

Az érzelmi intelligencia kutatása viszonylag új terület, amelynek vizsgálata alig két évtizedre tekint vissza; a terület iránti érdeklődés azonban folyamatosan növekszik. Bár az érzelmi intelligencia fogalmának gyökerei messzebbre nyúlnak, Goleman (1995) nagy sikerű könyve tette ezt a konstruktumot igazán közismertté. Valójában azonban az első definíció, amelyben az érzelmi intelligencia abban az értelemben jelenik meg, ahogy manapság használjuk, Salovey és Mayer (1990, 5. o.) nevéhez köthető: „[az érzelmi intelligencia] *magába foglalja a képességet saját és mások érzéseinek és érzelmeinek monitorozására, differenciálására és hasznosításukra a gondolkodás és a cselekvés szolgálatában.*” Ez a kezdeti definíció azonban mára már csak egy a sok értelmezés közül, a terminus rohamos népszerűvé válásával egyre több meghatározás, elmélet, valamint a koncepció megragadását célzó mérőeszköz látott napvilágot. A jelentős érdeklődés egyik oka, hogy a konstruktummal kapcsolatos kutatások többségének konzisztens eredménye, hogy ez a dimenzió számos kedvező tulajdonsággal mutat pozitív kapcsolatot. Az érzelmileg intelligensebb személyek boldogabbnak és sikeresebbnek tűnnek társaiknál (Chamorro-Premuzic és mtsai, 2007; Martinez-Pons, 1997; van der Zee és mtsai, 2002). Pozitív kapcsolat mutatkozik továbbá az érzelmi intelligencia és az adaptívabb megküzdési módok (Salovey és mtsai, 1999, 2002), valamint a jobb tanulmányi eredmények között is (Parker és mtsai, 2004; van der Zee és mtsai, 2002). Ezekon túlmenően az érzelmi intelligencia magasabb szintje mind a fizikai, mind pedig a mentális egészség fenntartását elősegíteni látszik (Austin és mtsai, 2005; Tsaousis és Nikolaou, 2005), s fordított kapcsolatban áll az addiktív viselkedésekkel (Kun és Demetrovics, 2010).

Az elmúlt másfél évtizedben számos érzelmiintelligencia-elmélet látott napvilágot; e helyütt azonban csupán a három legismertebb modellt mutatjuk be részletesebben. A legelfogadottabb érzelmiintelligencia-elmélet Salovey és Mayer (1990) nevéhez fűződik. Érdemeik közé nem csupán az tartozik, hogy ők írták le először az érzelmi intelligencia fogalmát, hanem az is, hogy az ő elméletük kapcsolható legjobban az érzelmek jelenségéhez, ahogy az akadémikus intelligencia koncepciójához is. A kezdetben három komponensből álló érzelmiintelligencia-modelljüket 1997-ben továbbfejlesztették egy négyágú modellé (Mayer és Salovey, 1997), amely a következő részterületeket foglalja magába: 1) az érzelmek percepciója, értékelése és kifejezése; 2) a gondolkodás érzelmi serkentése; 3) az érzelmek megértése és elemzése, illetve az érzelmi tudás alkalmazása; 4) az érzelmek szabályozása az érzelmi és intellektuális fejlődés érdekében. Elképzelésük szerint az érzelmi intelligencia speciális kompetenciák, mentális képessé-

gek és jártasságok együttese, pontosan úgy, ahogyan az akadémikus intelligenciáról is gondolkodunk. A konstruktum operacionalizálása során a szerzők arra törekedtek, hogy egy olyan eszközt hozzanak létre, amely megfelelően meg tudja ragadni a jelenség *képesség*-mivoltát. A Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (Mayer és mtsai, 2002) egy olyan teljesítményteszt, amely hasonló módon működik, mint a klasszikus intelligenciatesztek. A személynek nem állításokat kell értékelniük saját magukkal kapcsolatosan, hanem konkrét feladatokat kell megoldaniuk. Ezek a feladatok az érzelmekkel, azok felismerésével, differenciálásával, kifejezésével vagy szabályozásával kapcsolatosak. Például fényképeket, rövid történeteket, zenei bejátszásokat stb. látnak/hallgatnak a résztvevők, s azokkal kapcsolatos kérdésekre kell válaszolniuk. A személy teljesítményét többféle módon lehet értékelni: az egyes válaszokat összevethetik szakértők véleményével, az átlagember véleményével vagy akár azon személy érzelmeivel, aki az adott helyzetben ténylegesen szerepelt (pl. az elolvasandó szöveg főszereplője).

Bár nem az érzelmi intelligencia egészét, csupán annak egy összetevőjét méri, érdemes megemlítenünk a Lane és munkatársai (1990) által kidolgozott Érzelmi Tudatosság Szintjeinek Skáláját (Levels of Emotional Awareness Scale, LEAS) is. Ez az eszköz az érzelmek differenciáltságát, komplexitását méri, ugyanakkor szintén nem „hagyományos”, azaz nem önjellemzéses módon teszi ezt. A válaszadó feladata, hogy 20 (rövidített verzió esetén 10) rövid, kétszereplős helyzet elolvasása után saját szavaival fogalmazza meg írásban, hogy mit érezne a történet egyik, illetve másik szereplőjének helyzetében. Lane és munkatársai (1990) egy pontrendszerrel is kidolgozták a válaszok értékelésére, amelynek segítségével megragadható, hogy a személy az érzelmek komplexitásának mely szintjén működik. Ezen eszköz magyar nyelvű adaptálása szintén folyamatban van (Kun és Demetrovics, 2007).

A Salovey és Mayer szerzőpáros modellje (Salovey és Mayer, 1990; Mayer és Salovey, 1997) mellett további két gyakran idézett érzelmiintelligencia-elmélet is megemlíthető. Az egyik a már említett Daniel Goleman (1995) nevéhez köthető, aki Salovey és Mayer (1990) nyomán maga is kidolgozta saját elképzelését az érzelmi intelligenciával kapcsolatosan. És bár Salovey-ék voltak irányadók modelljének felépítésében, konceptuálisan ezt a modellt egy másik táborhoz soroljuk. A különböző, érzelmekkel kapcsolatos képességek mellett ugyanis Goleman bizonyos személyiségvonásokat is az érzelmi intelligencia ernyőfogalma alá tartozónak tekint. Éppen ezért modellje az érzelmi intelligencia ún. „kevert megközelítéséhez” tartozik, amely nem szüntisztán csak az érzelmekkel kapcsolatos kompetenciák mentén írja le a fogalmat. Goleman szerint az érzelmi intelligenciának öt fő

összetevője van: 1) saját érzelmek ismerete, 2) érzelmek kezelése, 3) önmagunk motiválása, 4) mások érzelmeinek felismerése és 5) kapcsolatok kezelése. Ezen komponensek mindegyikéhez különböző tulajdonságokat, személyiségvonásokat sorolt. A „saját érzelmek ismerete” alá tartozónak vélte például az éntudatosságot, az önértékelést vagy az önbizalmat; az „érzelmek kezelése” szerinte magába foglalja az önszabályozási képességeket, az önkontrollt, a lelkiismeretességet vagy a megbízhatóságot; az „önmotiválás” pedig olyan tulajdonságok és személyiségvonások gyűjtőfogalma, mint a teljesítménymotiváció, az elkötelezettség vagy az optimizmus. A „mások érzelmeinek felismerése” komponens alá tartozik szerinte az empátia, a szolgálatkészség, a változatosság kihasználása vagy akár a politikai tudatosság; s végül a „kapcsolatok kezelése” felöleli a társas készségeket, a befolyásolási és kommunikációs képességeket, a konfliktuskezelést és a vezetői készségeket is.

Szintén a „vegyes megközelítés” egyik ismert képviselője Reuven Bar-On (1997), aki szerint az érzelmi intelligencia „olyan nem-kognitív képességek, kompetenciák és jártasságok sora, amelyek befolyásolják az embert abban, hogy sikeres legyen a környezeti követelményekkel és nyomásokkal való megküzdésben” (14. o.). Az általa leírt öt érzelmiintelligencia-komponens – intraperszonális, interperszonális, stresszkezelő, alkalmazkodó és általános hangulati érzelmi intelligencia – további alkomponensekre bomlik. Ezen összetevők különböző személyiségvonásokat (pl. optimizmus, rugalmasság, impulzuskontroll stb.) is magukba foglalnak.

Az érzelmi intelligencia mérésére egyszerűségüknél fogva elterjedtebbek az önjellemzéses kérdőívek, amelyek többek között az imént bemutatott két, vegyes megközelítést képviselő modellt operacionalizálják. Ezek a személy észlelt érzelmi intelligencia szintjét térképezik fel. Közülük Magyarországon jelenleg adaptálás alatt áll a Bar-On Érzelmi Intelligencia Kérdőív fiatalokra kialakított rövidített változata (Emotional Quotient Inventory, Bar-On EQ-I YV Short Form; Bar-On, 1997; Kun és Demetrovics, 2009; Rózsa és mtsai, 2007), valamint a Schutte és munkatársai (1998) által kidolgozott Érzelmek Mérése Skála (Assessing Emotions Scale, AES; Kun és mtsai, 2010, megjelenés alatt) is.

Az említett önjellemzéses kérdőíveknél lényegesen rövidebb a Wong és Law Érzelmi Intelligencia Skála (WLEIS-HU, Wong és Law, 2002). A négyfaktoros kérdőív összesen 16 tételből áll, így ezen skála használata vonzó lehet azokban a nagymintás felmérésekben, ahol korlátozott idő áll csak rendelkezésre a kérdéshez, vagy olyan vizsgálati helyzetekben, ahol gyorsan szeretnénk átfogó képet kapni a vizsgálati személy érzelmi intelligenciájának jellemzőiről. A skálát korábbi vizsgálatok megbízhatónak és validnak találták (Aslan és Erkus, 2008; Foo és mtsai, 2004), így feltétlenül

érdemesnek mutatkozott arra, hogy magyar mintán is megvizsgáljuk pszichometriai jellemzőit.

Kutatásunk célja a Wong és Law Érzelmi Intelligencia Skála több, független mintán történő hazai adaptációja volt. Célunk volt a kérdőív belső konzisztenciájának és konvergens validitásának ellenőrzése mellett a faktorstruktúra vizsgálata is. Utóbbi szempontot különösen fontossá teszi, hogy az érzelmiintelligencia-konstrukum összetevőit illetően korántsem jött még létre konszenzus, és jellemző, hogy még egy-egy mérőeszköz esetében sem mindig tisztázott a struktúra (Kun és mtsai, 2010a,b).

2. MÓDSZER

2.1. Elemzett minták

A skála adaptációja során két független mintát alkalmaztunk. (A) *Egyetemista minta*. A minta 157 egyetemistából állt. A hallgatók a kutatók és az együttműködő tanárok kérésére önkéntesen töltötték ki a kérdőíveket, egyetemi tanórák keretében. A részvételi beleegyezést maga a kérdőív kitöltése jelentette, miután a lehetséges résztvevők részletes tájékoztatást kaptak a vizsgálat céljáról, illetve a beleegyezés módjáról. A személyek átlagéletkora 20,9 év volt (szórás 1,56), valamennyien 18 és 25 év közöttiek. A minta 61 férfiből (38,9%) és 96 nőből állt. (B) *Fiatal labdarúgók*. Ez a minta 430 fiatal labdarúgó fiúból állt. A labdarúgók a korosztályuknak megfelelően (U13, U14 és U15) az ország legtehetségesebb labdarúgói közül lettek kiválasztva egy magas színvonalú edzőtáborba, ahol az adatok felvétele is történt. A fiatal labdarúgók tájékoztatást kaptak a vizsgálat menetéről és a kitöltés önkéntességéről. Az alanyok valamennyien 13 és 15 év közötti személyek voltak. Átlagéletkoruk 14,0 év volt (szórás 0,82). (C) Végül a skála konvergens validitásának vizsgálatához egy harmadik, 76 fős egyetemi hallgatókból álló mintát alkalmaztunk. Az adatfelvétel csoportos körülmények között történt. Az egyetemisták átlagéletkora 23,5 év (szórás 3,39), férfiak aránya 40,8% volt.

2.2. Mérőeszközök

Az alapvető szociodemográfiai adatok rögzítése mellett a vizsgálati személyek a 16 tételből álló Wong és Law Érzelmi Intelligencia Skálát töltötték ki (WLEIS; Wong és Law, 2002). A kérdőív végső magyar változatát az eszköz lefordítását és visszafordítását követően az inkonzisztenciák fel-

oldásával alakítottuk ki. A kérdőívben szereplő 16 állítást a vizsgálati személynek 5-fokú skálán kell értékelnie, ahol az 1-es érték az állítás teljes elutasítását („egyáltalán nem értek egyet”), míg az 5-ös érték a teljes egyetértést („teljes mértékben egyetértek”) fejezi ki. Az eredeti, angol nyelvű mérőeszköz 7-fokú skálát alkalmazott, mi azonban, a válaszolás megkönnyítése és egyszerűsítése végett az ötfokú skálát megfelelőbbnek találtuk. A 16 tétel, Mayer és Salovey (1997) négydimenziós érzelmi intelligencia koncepciója alapján, négy faktorba rendeződik. Ugyanakkor, a négy faktor összetétele nem fedti le tökéletesen ezen alapkoncepciót. Mayer és Salovey (1997) esetében a négy fő komponens (1) az érzelmek percepciója, értékelése és kifejezése, (2) az érzelmek felhasználása a gondolkodás serkentésére, (3) az érzelmek megértése és elemzése, illetve (4) az érzelmek szabályozása. Wong és Law (2002) mérőeszközében ezen komponensek némelyike összevonásra került, mások nem jelennek meg külön alszkálaként. A WLEIS négy faktort tartalmaz: (1) saját érzelmek értékelése (self-emotion appraisal, SEA), (2) mások érzelmeinek értékelése (others' emotion appraisal, OEA), (3) az érzelmek hasznosítása (use of emotion, AEA) és (4) az érzelmek irányítása (regulation of emotion, ROE). Minden faktor négy-négy tételből épül fel. A négy különálló skála nem képez egy összesített, másodrendű skálát; ily módon a skála összesített pontszámával nem lehet számolni.

A konvergens validitás vizsgálatokor a WLEIS-HU mellett az Érzelmek Mérése Skála (AES-HU; Schutte és mtsai, 1998) magyar változatát alkalmaztuk. Az Érzelmek Mérése Skála három alszkálát tartalmaz, amelyek a következők: „Érzelmek értékelése”, „Optimizmus és érzelmek szabályozása”, illetve „Érzelmek intraperszonális és interperszonális hasznosítása” (Kun és mtsai, 2010a,b).

2.3. Eljárás

Az egyetemisták az óraadó tanár hozzájárulásával, a hallgatói óra kezdetén töltötték ki a kérdőívet. A jelenlevő kutató felhívta a résztvevők figyelmét arra, hogy a kérdőívet egyedül töltsék ki. A kérdőív kitöltése kevesebb mint öt percet vett igénybe. Az U13–U15 labdarúgók az edzők jelenlétében és azok segítségével (kérdőív kiosztás és beszédés), a telki sporttábor nagy előadótermében, több csoportban töltötték ki a kérdőívet. Az instrukció mindkét esetben megegyezett.

2.4. Statisztikai elemzés

A Wong és Law Érzelmi Intelligencia Skála szerkezetét konfirmatív faktoranalízissel teszteltük. Ennek során a szerzők által leírt 4-faktoros struktúrát ellenőriztük. A modellben korreláló faktorokat tételeztünk fel. A konfirmatív (megerősítő) faktorelemzéshez az AMOS 17.0 statisztikai programot használtuk. Mivel két független almintát alkalmaztunk, az úgynevezett multigroup (többcsoportos) elemzést alkalmaztuk. Elsősorban a skála strukturális invarianciáját vizsgáltuk a csoportok között, így nem tértünk ki a faktortöltések invarianciájának vizsgálatára. Az elemzés eredményeinek értelmezése során az alábbi fontosabb mutatókat vettük figyelembe: χ^2 -próba, a χ^2 (vagy más néven Minimum Chi-square [CMIN]) és a szabadságfok (df) hányadosa, Tucker-Lewis Fit Index (TLI), Comparative Fit Index (CFI) és a Root Mean Square Error Approximation Index (RMSEA).

3. EREDMÉNYEK

A többcsoportos konfirmatív faktorelemzés alátámasztotta a mérési modell feltételezett struktúráját, ugyanis a modell illeszkedési mutatói mind az elfogadhatósági tartományba estek ($\chi^2 = 337,236$, $df = 196$, $CMIN/df = 1,721$, $TLI = 0,913$, $CFI = 0,929$, $RMSEA [CI 90\%] = 0,035 [0,029-0,041]$). Bár a χ^2 -próba szignifikáns ($p < 0,001$), a nagy elemszámra való tekintettel inkább a χ^2 és a szabadságfok hányadosát ($CMIN/df$) érdemes figyelembe venni, amelynek értéke szigorúbb megítélések szerint 3 alatt optimális (Tabachnick és Fidell, 1996). Ennek a kritériumnak a vizsgált négyfaktoros modell eleget tesz ($CMIN/df = 1,721$). A liberálisabb illeszkedési mutatók közül mindegyik optimális értékeket mutat: a Comparative Fit Index és a Tucker-Lewis Fit Index 0,9 fölötti, az RMSEA és annak konfidencia intervallumának felső értéke pedig alacsonyabb értéket vesz fel, mint 0,08 (Browne és Cudeck, 1993). Bár az eredeti, négyfaktoros modell illeszkedé-

1. táblázat. A WLEIS-HU módosított, 14-tételes, négyfaktoros modelljét tesztelő konfirmatív, multigroup faktorelemzés során kapott illeszkedési mutatók

Illeszkedési mutató	Érték
CMIN (χ^2)	262,155
df	142
CMIN/df (χ^2/df)	1,846
TLI	0,917
CFI	0,935
RMSEA (CI 90%)	0,038 (0,031–0,045)

2. táblázat. A WLEIS-HU módosított, 14-tételes, négyfaktoros modelljének konfirmatív faktorelemzése során kapott sztentendizált regresszió súlyok a két mintán

A tétel eredeti sorszám	A tétel	WLEIS-HU											
		1. Saját érzelmek értékelése		2. Mások érzelmek értékelése		3. Érzelmek hasznosítása		4. Érzelmek irányítása					
		egyete- misták	labda- rúgók	egyete- misták	labda- rúgók	egyete- misták	labda- rúgók	egyete- misták	labda- rúgók				
1.	Tudatában vagyok az érzelmeim okának.	0,679	0,550										
2.	Általában le tudnám írni az érzelmeimet.	0,798	0,327										
3.	Ténylegesen megértem, amit érzek.	0,673	0,461										
6.	Odafigyelek mások érzelmeire.			0,540	0,565								
7.	Tudom érzékelni mások érzését és érzelmeit.			0,763	0,743								
8.	Megértem mások érzelmi reakcióit.			0,672	0,606								
9.	Mindig van célom, és mindent meg is teszek annak érdekében, hogy elérjem.					0,724	0,624						
10.	Pozitívan értékelem magam, és van önbizalmam.					0,658	0,509						
11.	Egy beltről motivált és kitartó egyén vagyok.					0,926	0,764						
12.	Mindig a legtöbbet és a legjobbat akarom hozni magamból.					0,730	0,547						
13.	A konfliktusokat higgadtan és ésszel kezelem.									0,690	0,590		
14.	Az érzelmeim ura vagyok.									0,764	0,671		
15.	Ha felidegesítem magam, hamar lenyugszom.									0,643	0,576		
16.	Könnyen tudom irányítani az érzelmeimet.									0,711	0,650		

se tehát megfelelő, az egyes faktorokhoz tartozó tételek sztenderdizált regresszió súlyai nem minden esetben érik el a kívánt értéket. Az első faktorhoz tartozó 4. tétel („Meg tudom különböztetni, ha boldog vagy boldogtalan vagyok”) sztenderdizált regresszió súlya 0,375 volt, míg a második faktoron szereplő 5. tétel („Mindig felismerem a barátaim érzelmeit a viselkedésük alapján”) csak 0,092 volt. Ezen oknál fogva megismételtük az elemzést úgy is, hogy az említett két tételt kivettük a kérdőívből. A módosított, 14-tételes skálán (1. Függelék) elvégzett konfirmatív faktorelemzés alátámasztotta ezen szerkezet alkalmazását is (1. táblázat), továbbá ebben az esetben már az egyes tételekhez tartozó sztenderdizált regresszió súlyok értékei is megfelelőek voltak (2. táblázat). Az elvárhatónál alacsonyabb érték egyedül a „Saját érzelmek értékelése” alskála esetében mutatkozott a fiatal labdarúgók mintáján.

A négy alskála belső konzisztenciája elfogadható; az elvártnál alacsonyabb értéket egyedül a legelső alskála (Saját érzelmek értékelése) esetében kaptunk a fiatal labdarúgók mintáján (Cronbach- α = 0,426), ami azonban egy háromtételű skála esetében elfogadhatónak tekinthető. Ugyanez az alskála ugyanakkor az egyetemista minta esetében megfelelő értéket mutat (0,750). A további Cronbach- α értékek mind 0,65 fölöttiek (3. táblázat).

3. táblázat. A WLEIS-HU alskáláinak belső konzisztenciája a két mintán (Cronbach- α értékek)

	Egyetemisták	Fiatal labdarúgók
Saját érzelmek értékelése	0,750	0,426
Mások érzelmeinek értékelése	0,690	0,670
Érzelmek hasznosítása	0,841	0,675
Érzelmek irányítása	0,788	0,712

A két vizsgálati csoport egyes alskálákon mutatott átlagértékeit a 4. táblázat mutatja be. Az alskálák közötti korreláció mérsékelt, 0,24 és 0,4 közötti, ami az alskálák viszonylagos függetlenségét jelzi (5. táblázat).

4. táblázat. A WLEIS-HU skáláinak átlagértékei

	Egyetemisták		Fiatal labdarúgók	
	átlag	szórás	átlag	szórás
Saját érzelmek értékelése	11,7	1,83	11,1	1,68
Mások érzelmeinek értékelése	11,5	1,70	11,3	1,90
Érzelmek hasznosítása	15,6	2,94	17,7	1,89
Érzelmek irányítása	13,2	3,11	14,3	2,64

5. táblázat. A WLEIS-HU skálái közötti korreláció (a felső értékek az egyetemista-, az alsó a fiatal labdarúgó mintára vonatkoznak)

	Mások érzelmeinek értékelése	Érzelmekek hasznosítása	Érzelmekek irányítása
Saját érzelmekek értékelése	0,38 0,24	0,40 0,33	0,34 0,33
Mások érzelmeinek értékelése	-	0,31 0,24	0,39 0,30
Érzelmekek hasznosítása	-	-	0,33 0,28

$p < 0,01$ minden esetben

A skála *konvergens validitásának* vizsgálatához a fentiekben kialakított, 14-tételes skála mellett az Érzelmekek Mérése Skála magyar változatát (Kun és mtsai, megjelenés alatt) alkalmaztuk. A WLEIS-HU belső konzisztenciája ezen a mintán is megfelelőnek mutatkozott; a négy alskála Cronbach- α értéke sorrendben 0,722; 0,726; 0,715; 0,686. A korrelációs eredmények azt mutatják, hogy a két skála alskálái az elvárható mértéknek megfelelően, egyes esetekben azt meghaladó mértékben korrelálnak egymással. Így az érzelmekek értékelése dimenzió 0,5 fölött korrelál a két skálán. Az érzelmekek irányítására (WLEIS), illetve szabályozására (AES) irányuló két alskála szintén 0,53-as korrelációt mutat, míg az érzelmekek hasznosítását mérő dimenziók valamivel alacsonyabb mértékben (0,38) korrelálnak. Jellemző, hogy a WLEIS-HU kérdőív két kivételtől eltekintve az AES skála egészével mutatja a legerősebb korrelációt (6. táblázat).

6. táblázat. A WLEIS-HU alskálái és az Érzelmekek Mérése Skála (AES-HU), valamint annak alskálái közötti korreláció

	AES-HU: Érzelmekek értékelése	AES-HU: Optimizmus és érzelmekek szabályozása	AES-HU: Érzelmekek intra- és interperszonális hasznosítása	AES-HU: Teljes skála
WLEIS-HU: Saját érzelmekek értékelése	0,557**	0,541**	0,596**	0,699**
WLEIS-HU: Mások érzelmeinek értékelése	0,512**	0,481**	0,731**	0,712**
WLEIS-HU: Érzelmekek hasznosítása	0,403**	0,449**	0,381**	0,508**
WLEIS-HU: Érzelmekek irányítása	0,262*	0,530**	0,265*	0,415**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

4. MEGBESZÉLÉS

Az érzelmi intelligencia népszerű konstruktum napjaink pszichológiai kutatásában, s egyben hasznos dimenzióknak is bizonyult, amennyiben számos fontos viselkedési és pszichológiai jellemzővel mutat együttjárást. Bár nemzetközi viszonylatban több mérőeszköz is rendelkezésre áll, ezek magyar nyelven ma még nem elérhetők, illetve pszichometriai jellemzőik ellenőrzése nem történt meg.

Tanulmányunkban a Wong és Law Érzelmi Intelligencia Skála faktorstruktúráját vizsgáltuk meg. Bár az eredeti modell is megfelelő illeszkedést mutatott, az egyes tételhez tartozó sztenderdizált regressziós súlyok figyelembevételével két tételt elhagytunk, s így egy módosított, 14-tételes skálát igazoltunk. A négy alskála mutatói elfogadhatóak, belső konzisztenciájuk megfelelő. Egyedül az egyik alskála (fiatal labdarúgók) esetében a „Saját érzelmek értékelése” dimenzióra vonatkozóan mutatkozott az elvártnál alacsonyabb Cronbach- α érték (0,426). Ezt feltehetőleg a minta valamilyen specialitása okozhatja, hiszen mind a két egyetemista mintánk esetében 0,7 fölötti Cronbach- α értéket kaptunk ezen skála vonatkozásában. A skála továbbá megfelelő konvergens validitást mutat a korábban adaptált Érzelmek Mérése Skálával (AES-HU). Az egyes alskálák közötti korreláció a vártnak megfelelően alakult.

A validálás további lépéseit tekintve fontos lenne a jövőben normál felnőtt populációs adatok gyűjtése és elemzése. Eredményeink nyomán mindazonáltal a WLEIS-HU egyetemisták, illetve fiatal sportolók körében egyértelműen alkalmazhatónak tűnik, s ily módon nyitva áll a lehetőség a skála széles körű hazai használata, más dimenziókkal való együttjárásának vizsgálata előtt. Tekintve, hogy az érzelmi intelligencia szerepe a sportban is kifejezetten nagy, magunk is tervezzük az eszköz felnőtt sportoló populáción történő alkalmazását.

FÜGGELÉK

A Wong és Law Érzelmi Intelligencia Skála magyar változata (WLEIS-HU)

Az alábbi skála segítségével jelölje meg, hogy az állítások mennyire igazak Önre!

1 = egyáltalán nem értek egyet

2 = nem értek egyet

3 = valamelyest egyetértek

4 = egyetértek

5 = teljes mértékben egyetértek

1.	Tudatában vagyok az érzelmeim okának.	1	2	3	4	5
2.	Mindig van célom, és mindent meg is teszek annak érdekében, hogy elérjem.	1	2	3	4	5
3.	A konfliktusokat higgadtan és ésszel kezelem.	1	2	3	4	5
4.	Általában le tudnám írni az érzelmeimet.	1	2	3	4	5
5.	Odafigyelek mások érzelmeire.	1	2	3	4	5
6.	Pozitívan értékelem magam, és van önbizalmam.	1	2	3	4	5
7.	Az érzelmeim ura vagyok.	1	2	3	4	5
8.	Ténylegesen megértem, amit érzek.	1	2	3	4	5
9.	Tudom érzékelni mások érzéseit és érzelmeit.	1	2	3	4	5
10.	Egy belülről motivált és kitartó egyén vagyok.	1	2	3	4	5
11.	Ha felidegesítem magam, hamar lenyugszom.	1	2	3	4	5
12.	Megértem mások érzelmi reakcióit.	1	2	3	4	5
13.	Mindig a legtöbbet és a legjobbat akarom kihozni magamból.	1	2	3	4	5
14.	Könnyen tudom irányítani az érzelmeimet.	1	2	3	4	5

Kiértékelés. A skála nem tartalmaz fordított tételt. A négy alskála kiszámítása az alábbiak szerint történik. Saját érzelmek értékelése: 1, 4, 8; mások érzelmeinek értékelése: 5, 9, 12; érzelmek hasznosítása: 2, 6, 10, 13; érzelmek irányítása: 3, 7, 11, 14.

Megjegyzés. Az eredeti, Wong és Law (2002) által megadott tételsorrenddel szemben, amely elrendezésben az összetartozó tételek egymás után következnek, a jövőben javasoljuk a tételek kevert elrendezéssel történő alkalmazását. A fentiekben már ezt a változatot közöljük.

IRODALOM

- Aslan, S., Erkus, A. (2008): Measurement of emotional intelligence: Validity and reliability studies of two scales. *World Applied Sciences Journal*, 4 (3): 430–438.
- Austin, E.J., Saklofske, D.H., Egan, V. (2005): Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 38: 547–558.
- Bar-On, R. (1997): *The Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-I): A Test of Emotional Intelligence*. Multi-Health Systems, Toronto
- Browne, M.W., Cudeck, R. (1993): Alternative ways of assessing model fit. In: Bollen, K.A., Long, J.S. (Eds). *Testing structural equation models*. Sage, Newbury Park, 136–162.
- Chamorro-Premuzic, T., Bennett, E., Furnham, A. (2007): The happy personality: Mediation role of trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 42: 1633–1639.
- Foo, M.D., Elfenbein, H., Tan, H., Aik, V. (2004): Emotional intelligence and negotiation: The tension between creating and claiming value. *International Journal of Conflict Management*, 15 (4): 411–429.
- Goleman, D. (1995): *Emotional intelligence*. Bantam Books, New York
- Kun B., Balázs H., Kapitány M., Urbán R., Demetrovics Zs. (2010): Confirmation of the three-factor model of Assessing Emotions Scale (AES): Verification of the theoretical starting point. *Behavior Research Methods*, 42 (2): 596–606.
- Kun B., Demetrovics Zs. (2007). Az érzelmi intelligencia kapcsolata a szerhasználattal, illetve a kémiai és viselkedési addikciókkal. *Addictologia Hungarica*, 6 (Suppl. 1.): 37–38.
- Kun B., Demetrovics Zs. (2009): *Substance use and emotional intelligence: research data and theoretical considerations*. Paper presented at the 20th Annual Conference of the European Society for Social Drug Research. Belfast, 24–26 September
- Kun B., Demetrovics Zs. (2010). Emotional intelligence and addictions: a systematic review. *Substance Use & Misuse*, 45 (7–8): 1131–1160.
- Kun B., Urbán R., Balázs H., Kapitány M., Nagy H., Oláh A., Demetrovics, Zs. (megjelenés alatt). Az Érzelmek Mérése Skála háromfaktoros modelljének adaptálása. *Magyar Pszichológiai Szemle*.
- Lane, R.D., Quinlan, D.M., Schwartz, G.E., Walker, P.A., Zeitlin, S.B. (1990): The Levels of Emotional Awareness Scale: A cognitive-developmental measure of emotion. *Journal of Personality Assessment*, 55, 124–134.
- Martinez-Pons, M. (1997): The relation of emotional intelligence with selected areas of personal functioning. *Imagination, Cognition and Personality*, 17, 3–13.
- Mayer, J.D., Salovey, P. (1997): What is emotional intelligence? In: Salovey, P., Sluyter, D. (Eds). *Emotional development and emotional intelligence: implications for educators*. Basic Books, New York, 3–31.
- Mayer, J.D., Salovey, P., Caruso, D.R. (2002): *Mayer-Salovey-Caruso Emotional Intelligence Test (MSCEIT), Version 2.0*. Multi-Health Systems, Toronto
- Parker, J.D.A., Summerfeldt, L.J., Hogan, M.J., Majeski, S.A. (2004): Emotional intelligence and academic success: examining the transition from high school to university. *Personality and Individual Differences*, 36: 163–172.

- Rózsa S., Paksi B., Kun B., Vargáné Csóbor L., Demetrovics Zs. (2007): Érzelmi intelligencia és pszichoaktív szerhasználat zalaegerszegi középiskolások reprezentatív mintájában. *Addictologia Hungarica*, 6 (Suppl. 1.): 60–61.
- Salovey, P., Bedell, B.T., Detweiler, J.B., Mayer, J.D. (1999): Coping intelligently: Emotional intelligence and the coping process. In: Snyder, C.R. (Ed.). *Coping: The psychology of what works*. Oxford University Press, New York, 141–164.
- Salovey, P., Mayer, J.D. (1990): Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9: 185–211.
- Salovey, P., Stroud, L.R., Woolery, A., Epel, E.S. (2002): Perceived emotional intelligence, stress reactivity, and symptom reports: Further explorations using the trait meta-mood scale. *Psychology & Health*, 17: 611–627.
- Schutte, N.S., Malouff, J. M., Hall, L.E., Haggerty, D.J., Cooper, J.T., Golden, C.J., Dornheim, L. (1998): Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25: 167–177.
- Tabachnick, B.G., Fidell, L.S. (1996): *Using multivariate statistics*. (2nd ed.) Harper & Row, New York
- Tsaousis, I., Nikolaou, I. (2005): Exploring the relationship of emotional intelligence with physical and psychological health functioning. *Stress and Health*, 21: 77–86.
- van der Zee, K., Thijs, M., Schakel, S.F. (2002): The relationship of emotional intelligence with academic intelligence and the Big Five. *European Journal of Personality*, 16: 103–125.
- Wong, C.S., Law, K.S. (2002): The effects of leader and follower emotional intelligence on performance and attitude: An exploratory study. *The Leadership Quarterly*, 13: 243–274.
- A közlemény elkészülését segítette a Magyar Tudományos Akadémia által Demetrovics Zsoltnak nyújtott Bolyai János Kutatási ösztöndíj.

PRELIMINARY RESULTS ON THE ADAPTATION OF THE HUNGARIAN VERSION OF THE WONG AND LAW EMOTIONAL INTELLIGENCE SCALE (WLEIS-HU)

SZABÓ, ATTILA – KUN, BERNADETTE – URBÁN, RÓBERT –
DEMETROVICS, ZSOLT

Examination of emotional intelligence (EI) is nowadays a promising research area of psychology. Several instruments, serving as tools for the assessment of EI, are currently being adopted in Hungarian. One of these instruments is the Wong and Law Emotional Intelligence Scale (WLEIS-HU). *Objective:* The aim of the current research was the adoption of the WLEIS-HU in two independent samples to determine its internal consistency, factor structure and convergent validity. *Methods:* A sample of 157 university students (mean age = 20.9 yrs [SD = 1.56]; males 38.9%) and another sample of 430 junior male soccer players (mean age = 14.0 yrs [SD = 0.82]) were tested. Convergent validity has been tested on a third sample consisting of 76 university students (mean age = 23.5 yrs [SD = 3.39], males

40.8%). The factor structure of the WLEIS-HU was evaluated by using confirmatory factor analysis. *Results:* According to the results, a modified 14 item version of the Hungarian scale is feasible for the gauging of the EI (CMIN/df = 1.846; RMSEA (CI₉₀) = 0.038 [0.031–0.045]; CFI = 0.935; TLI = 0.917). *Conclusion:* The WLEIS-HU is an appropriate instrument for assessing four components of the EI (self-emotions appraisal, others' emotional appraisal, use of emotion, and regulation of emotion).

Keywords: emotional intelligence, assessment, confirmatory factor analysis, reliability, validity